

6. Сергеев М. В. Філософські погляди Лесі Українки. // Сергеев М. В., Михайляк У. С., Львів – 2007. – 134 с.

7. Українка Леся. Зібрання творів у 12-ти томах. – Т.2. // Леся Українка. – К.: Наукова думка, 1975. – 367с.

8. Українка Леся. Твори. Т. 1. Лірика. За загальною редакцією Б. Якубовського. // Леся Українка. – Нью-Йорк: Видавнича спілка Тищенко, Білоус, 1953. – XXXI, 131, XXI с.

Рославицкая Х. Р. Духовность как основа гуманистического идеала в творчестве Леси Украинки.

Особенности развития философского процесса в Украине конца XIX - нач. XX ст. четко и рельефно отражены в творчестве Леси Украинки. В центре философского процесса в целом были проблемы антропологии, в которых большое внимание уделялось духовности как основе гуманистического идеала. Творчество Леси Украинки является выдающимся материалом для иллюстрации гуманистического идеала, который базируется на высоте человеческой индивидуальности. Эстетический идеал тесно связан с гуманистическим и даёт возможность понять постановку проблем поэтессой: понимание прекрасного в человеке, того, что «не умирает», но передается из поколения в поколение; важное значение слова в духовной жизни человека и в процессе его духовного совершенствования; преодоление таких негативных черт как зло, предательство и отступничество. Слово играет особую роль в борьбе за лучшую судьбу народа и

становится неотъемлемой составляющей гуманистического идеала.

Ключевые слова: духовность, человек, идеал, гуманизм, Леся Украинка, слово.

Roslavitska Kh. Spirituality as a basis of humanistic ideal in creative works of Lesia Ukrayinka.

Peculiarities of development of philosophical process in Ukraine at the end of the XIXth – the beg. of the XXth c. are distinctly and relief represented in creative works of Lesia Ukrayinka. There were the problems of anthropology in which large attention is paid to spirituality as a basis of humanistic ideal in the centre of the philosophical process on the whole. Works of Lesia Ukrayinka are prominent materials for illustration of humanistic ideal, which is based on the golden age of human individuality. An aesthetical ideal, which is closely connected with the humanistic one, enables the understanding of raising of a problem by a poetess: understanding of beautiful in a human that does not «die», but passes from generation to generation; the value of the word in the spiritual life of the human and in the process of the spiritual perfection is important; overcoming of such negative lines as evil, betrayal and apostasy. The word plays an important role in the fight for the best fate of people and becomes the inalienable constituent of the humanistic ideal.

Keywords: humanism, spirituality, ideal, Lesia Ukrayinka, a person (a human), word.

Надійшла до редколегії: 03.03.2014 р.

УДК 141.7

О. В. Русул

Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка

СВОБОДА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглядаються вихідні положення концепції ученого Й. Масуди «Комп'ютопія». Висвітлюються шляхи розвитку інформаційного суспільства. Один зі сценаріїв – це суспільство, в якому пануватиме свобода самореалізації, з урахуванням таких чинників, як вільне прийняття рішень, дій, використання часу, рівність можливостей тощо. Інший шлях – суспільство тотального контролю за інформацією, котрий не передбачає певної свободи дій, вільного розвитку, самореалізації в умовах інформаційного суспільства.

Наголошується, що тотальний контроль над інформацією переважає гуманістичну складову даних суспільних трансформацій. Встановлено, що розвиток мережевого суспільства з перевагою дегуманізуючого фактору в питаннях самореалізації індивіда певною мірою справджується, а проект реалізації, де могли б переважати гуманістичні засади розвитку, лишається як теоретична концепція – «Комп'ютопія».

Ключові слова: інформаційне суспільство, Комп'ютопія, глобалізація, індустріальне суспільство, постіндустріальне суспільство, Інтернет, гуманізація, дегуманізація.

Вступ. Трансформація суспільства від індустріального до постіндустріального актуалізує питання, пов'язані зі сценаріями розвитку майбутнього. Дані питання

загострюються пересторогами відносно етичної складової, прийдешнього суспільства. Як вважається, майбутнє – це світ, де буде панувати всеохоплююча інформація. Одним

із головних питань при цьому є те, чи буде мати індивід свободу самореалізації, чи це буде суспільство тотального контролю за інформацією. Саме таку проблему визначив 60-ті роки ХХ ст. японський учений Й. Масуда у відомій праці «Комп'ютопія».

Можемо стверджувати, що з часом ідеї, висвітлені у даній праці, набувають все більшої ваги в учених колах. Останнє викликано тим, що мережеве суспільство сьогодні знаходиться в розпалі свого становлення, коли формуються його основні риси. Й. Масуда окреслює два можливих сценарії розвитку: або це буде суспільство, у якому пануватиме свобода самореалізації, або навпаки, її відсутність.

Отже, сучасні дослідницькі розвідки з даної проблематики викликані потребою перегляду, доповнення досліджень, що стосуються основних тенденцій розвитку інформаційного суспільства.

Постановка завдань. Завданням статті є аналіз концепції Й. Масуди «Комп'ютопія» з позицій сучасності, що робить необхідним:

- розглянути альтернативи розвитку інформаційного суспільства;
- охарактеризувати основні складові концепції Й. Масуди «Комп'ютопія»;
- окреслити сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. При написанні статті використовувалися дослідження таких учених, як А. Гальчинський, О. Колесник, В. Лях, Й. Масуда, О. Мельник. В основу статті покладена праця Й. Масуди «Комп'ютопія».

Й. Масуда – відомий учений, до наукових інтересів котрого входять дослідження інформаційного суспільства. Дослідник розглядає складові, за якими може розвиватися інформаційне суспільство, визначає ризики, пов'язані із його становленням. Учений окреслює альтернативи розвитку майбутнього суспільства, що знаходяться у площині визначених протилежностей, таких як «автоматизована держава» або «Комп'ютопія». При цьому «автоматизована держава» характеризується дегуманізуючим змістом, в той час як «Комп'ютопія» є втіленням позитивних сторін суспільного розвитку.

Учений А.Гальчинський, говорить про все зростаючу роль системи інформаційних мереж як наслідок інформаційної революції. Дослідник наголошує на інтенсифікації подібних процесів, а також визначає, що сьогодні всісвітня мережа ринку змінюється всісвітньою інформаційною мережею.

Дослідницькі розвідки В. Ляха в площині інформаційного суспільства стосуються свободи людини, її самореалізації. Учений говорить, що самореалізація індивіда актуалізується у другій половині ХХ ст.

Основна частина. Останні 20-30 років ознаменовані розвитком інформатизації соціуму, що привнесло раніше небачені можливості. Автоматизація, комп'ютеризація, роботизація виявилися настільки стрімкими явищами, що сьогодні говоримо про докорінні зрушення суспільного життя. Головними рушіями інформатизації є процеси, які позначають від 80-х рр. ХХ ст. поняттям «глобалізація», та стрімкий розвиток нових технологій. У результаті відбувається трансформація соціальних систем з індустріальних на постіндустріальні (Д. Белл).

Дослідник О.Мельник зазначає: «Друга половина 70-х років ХХ ст. в промислово розвинутих країнах ознаменувалась становленням принципово нового типу суспільства – постіндустріального, яке істотно відрізняється від суспільства, яке існувало до цього часу. Постіндустріальне суспільство – це суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважаючого виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти і підвищення якості життя» [117, с. 178].

Отже, маємо зміну поглядів, а саме традиційних уявлень про соціум, що характерні для індустріального суспільства. Основною передумовою таких тенденцій є устремлення до більшого, в умовах інформаційного суспільства, розширення прав і свобод, уникнення тих чи інших обмежень і формування певних нових цінностей. А. Гальчинський з приводу таких перетворень говорить: «Нам потрібно бути свідомими того, що прийшов кінець демократії індустріального суспільства, демократії фабричних труб, демократії масової культури та масового суспільства, демократії більшості» [42, с. 288]. Отже, індивід в умовах становлення глобального світу має мислити й усвідомлювати весь світ як єдиний соціокультурний, економічний і політичний простір, при цьому зі збереженням демократії як головного чинника свободи.

Слід зазначити, що реалізація вищезначених засад ціннісних орієнтирів в інформаційному суспільстві прямо залежить від міри його гуманізації. Найперше, чого вимагає перспектива розвитку подібного суспільства – це рівність учасників інформаційної мережі у такому питанні, як свобода прийняття рішень, рівність можливостей тощо. Якщо говорити про подальший розвиток і використання комп'ютерних технологій, то, за міркуваннями Й. Масуди, у майбутньому ми можемо очікувати дві моделі розвитку. Одна є більш продуктивним, більш гуманним напрямком. Інша перебуває у меркантильній площині, що пов'язано з використанням комп'ютерних технологій для економічних потреб окремо взятих суб'єктів виробництва – модернізації, подальшої автоматизації, роботизації процесів виробництва тощо.

Таким чином, не можна не помітити, що XXI століття приносить збільшення ролі комп'ютерних технологій. Стрімкий розвиток нових технологій є передумовою поступового переходу від індустріального суспільства до постіндустріального, інформаційного. Переваги інформаційної доби над індустріальною помітні вже сьогодні, коли з доступністю персональних комп'ютерів, Інтернету стало можливо значним чином покращити комунікативні, освітні, творчі можливості індивіда. У наш час особливу популярність має всесвітня комунікаційна мережа Інтернет. Це є сьогодні засобом, завдяки котрому стає можливим долучатися до величезних пластів освітньої, наукової інформації і робити це миттєво. Досить оперативним стало спілкування, передача інформації, незалежно від відстані. Із цього приводу О. Колесник у публікації «Інтернет та «містична співпричетність»: структура хаосу» говорить: «Одним з найглибших, трансісторичних та транснаціональних переконань людини є віра в загальний зв'язок усіх речей світу. Цікаво, що саме в наш час це цілком уможливлене уявлення матеріалізується, набирає безумовної реальності у вигляді Інтернету, який є одним із найбільш суттєвих чинників глобалізації, як об'єктивного процесу, та глобального мислення, як суб'єктивного відношення до нього» [3, с. 191]. Формування глобального мислення помітне вже сьогодні, адже зростає покоління людей, які важко уявляють власну діяльність без сучасних інформаційно-комунікативних можливостей. Втім, варіації подібного суспільства можуть приховувати в собі сценарії іншого майбутнього. Тому з-поміж усіх питань найважливішим залишається проблема втілення гуманістичного сценарію розвитку інформаційного суспільства. Це питання актуалізується певними пересторогами, які сьогодні відслідковуються. Йдеться про дегуманізацію, що викликана такими явищами, як боротьба за владу, ресурси, прибутки. Подекуди відбувається експлуатація, ізолюваність, відчуження індивідів через нерівномірний розподіл матеріальних статків тощо. Нерідко відсутність певних свобод у творчій діяльності, рівності можливостей для самореалізації, навіть у розвинених країнах стають причиною того, що людина втрачає смисли, а відтак послаблюється творча віддача, ініціативність.

Враховуючи вищезначене, можемо перенести погляд у сучасність, яка все більше інформатизується. Постає питання, наскільки можна вважати, що концепція Й. Масуди «Комп'ютопія» реалізовується. З цією метою слід звернутися до тих складових даної роботи, котрі визначив Й. Масуда. Першим фактором є «інформаційна революція», яка,

на думку ученого: «... бере початок у розвитку комп'ютерів, швидко перетворюватиметься на інформаційну продуктивну силу і зробить можливим масове виробництво когнітивної, систематизованої інформації, технології і знання» [4, с. 37]. Виходячи з реалій сьогодення, можна стверджувати, що комп'ютери є реальною продуктивною силою в сучасному суспільстві. Цей процес найкраще визначається в економічно розвинутих країнах.

Чи відбувається сьогодні виробництво, як говорить Й. Масуда, когнітивної, систематизованої інформації? Так, дійсно, це явище можемо побачити на прикладі Інтернету, що сьогодні є вираженням саметакої когнітивної систематизованої інформації, яка включає в себе широкі можливості для систематизації, розподілу і оперування знаннями. Іншою складовою інформатизації згідно концепції Й. Масуди є те, що звичайний індустріальний завод буде замінено на інформаційні мережі і банки даних. Про це учений говорить: «... суспільна структура, заснована на комп'ютері, що складається з інформаційних мереж і банків даних, замінить завод як соціентальний символ, стане центром виробництва і розподілу інформаційних благ» [4, с. 37].

За третьою складовою, знання має стати ринком, де мають купуватися проекти, творчі рішення, різноманітні розробки тощо. Саме така продукція має стати вирішальною на потенційно можливих ринках майбутнього. Наступною складовою майбутнього суспільного устрою, за концепцією Й. Масуди, є виробництво знань: «В інформаційному суспільстві провідна галузь – інтелектуальне виробництво, а його осереддя – виробництво знання ... Це нагадуватиме якусь матрицю-таблицю, де на вертикальній осі розміщуватимуться галузі, що стосуються інформації, а на горизонтальній – галузі, що стосуються здоров'я, житла тощо» [4, с. 38]. З цього приводу не можна не помітити, що в наш час вже є паростки подібного продукування знань, завдячуючи розвитку комп'ютерних технологій. До них можна віднести програмування, створення, моделювання все тих же проектів, планів та ін. Той факт, що через комп'ютер людина вже продукує певні готові знання – є незаперечним, оскільки продукування знань, інноваційних рішень за допомогою комп'ютерів в наш час набуває розвитку. Наступним, як говорить Й. Масуда, є те, що «економіка структурно зміниться від економіки обміну до синергетичної» [4, с. 38]. Це означає, що в ній будуть поєднуватися різні сторони суспільного організму, а саме наука, технічний прогрес, продукування знань та їх використання, стануть приналежними у всеохоплюючому масштабі. Йдеться про акумуляцію знання, тобто його зосередження і всеохоплююче його «дольове використання» [4, с. 38].

Наступною складовою у концепції Й. Масуди є економічна основа майбутнього суспільства. При цьому зазначається, що коли у традиційному індустріальному суспільстві чинним є положення про попит і пропозицію, що має регулюватися на споживчому ринку, то за умов інформаційного суспільства це економічне правило має бути замінено певним цільовим принципом, а саме, як говорить учений: «в інформаційному суспільстві цільовий принцип (принцип мети і засобу) стане фундаментальним, а синергетичний прямий зв'язок, який розподіляє функції для досягнення соціальної мети, працюватиме для підтримання цього суспільного порядку» [4, с. 38]. Якщо говорити про дану особливість інформаційного суспільства, то можна зазначити, що вона сьогодні не так яскраво виражена у світовій ринковій економіці, де панує принцип попиту і пропозиції. Останнє дає можливість говорити лише про перспективу переорієнтації світової економіки на принцип дії прийдешнього інформаційного суспільства. Одним із причин такого стану є сьогоднішні кризові явища у світовій економіці. Хоча така ситуація може бути фактором, що засвідчує нагальну потребу прискорення взаємоінтеграцій економік. Тут ми приходимо до речей, означених Й. Масудою, а це створення атмосфери цільового принципу в економіці, про який вже йшлося вище. Зміни в прийдешньому суспільстві, як говорить Й. Масуда, торкатимуться і такої невід'ємної сторони індустріального суспільства, як приватна власність.

Остання має бути замінена, як вважає Й. Масуда, на соціоекономічну групу. На думку вченого, така група має складатися «з різних локальних об'єднань та інформаційних товариств» [4, с. 38]. Сьогодні не можемо говорити про тотальне становлення цього принципу, як економічної складової, адже повсюдно діють приватновласницькі форми господарювання. Проте вже зараз відслідковується тиск інформатизації як суспільної компоненти на традиційні ринкові засади економіки. Як говорить дослідник А. Гальчинський, «в умовах інформаційної революції регуляторна функція ринку, яка вважається однією з визначальних, почала девальвуватися. Її перебирає на себе система інформаційних мереж. Ці процеси інтенсифікуються нині з шаленою швидкістю. На зміну всесвітній мережі ринку приходять всесвітня інформаційна мережа» [2, с. 227]. Вільне громадянське суспільство, на думку Й. Масуди, буде визначальним в умовах існування інформаційної доби. Це суспільство прийде на зміну такій системі господарювання, як панування власності і капіталу. Вільне громадянське суспільство має формуватися на підставі втілення принципів синергії і громадської користі [4]. Даний сценарій, якщо звернутися до сьогоднішнього, навряд чи ще є

реалізованим. Хоча сподівання щодо цього простежуються. Вони криються у самому поступі інформаційних перетворень, які, на думку автора, поступово будуть посилюватись, формуючи вільне громадянське суспільство, основу якого будуть становити інформаційні потоки всеохоплюючої синергетичної інформації та знань. У праці А. Гальчинського «Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи» (2006) з посиланням на Б. Гейтса знаходимо: «сучасна корпорація по суті трансформується в інформаційну мережу – специфічну “електронну нервову систему” (Б. Гейтс), утвердження якої є ще одним з виявів революційного оновлення базових основ економіки, зокрема, її ринкової спрямованості» [2, с. 232]. Улаштування іншої моделі інформаційного суспільства, що передбачає його формування як суспільства вільного від станів і класів, у порівнянні з індустріальним суспільством сьогодні ще складно прослідкувати на прикладі більшості країн світу. Проте становлення подібного суспільства певною мірою буде залежати від того, наскільки швидко і якісно будуть розвиватися процеси інформатизації.

Істотне значення має усвідомлення того, що країни, залучені до глобальних рухів світового розвитку, мають на паритетних засадах долучатися до розбудови синергетичної економіки майбутнього, заснованої на інформатизації як продуктивній основі подальшого існування націй-держав. Тут ми стикаємося також з появою нових можливостей творчої самореалізації індивіда. Такий підхід має бути побудований на певному договорі, а саме, як пише Й. Масуда, «про участь у синергізмі, який бере до уваги думку меншості» [4, с. 39]. Проте слід констатувати, що такий стан речей, як повна демократизація політичного життя держав, в яких демократичні засади тільки прокладають собі шлях, найближчим часом навряд чи слід очікувати. Стосовно певної громадянської непокори в суспільстві, то на зміну конфліктам, у тому числі збройним, в індустріальну епоху, в епоху інформаційну мають виникати, на думку Й. Масуди, «громадські рухи» [4]. Вони утворюватимуться внаслідок певних змін у суспільстві і можуть бути, говорить Й. Масуда, як суперечливими, так і залученими. Останні, вочевидь, матимуть місце за умов формування такої системи суспільного устрою лише якщо виникне необхідність виразити протест або відстояти певні права та, як наслідок, захистити інші інтереси, наприклад, корпоративні.

У контексті становлення інформаційного суспільства варто простежити коло питань, які, на думку Й. Масуди, є приналежними до нього. З-поміж таких учений виокремлює «футурошоки, зумовлені неспроможністю людей адекватно відповісти на швидкі соціальні

трансформації, дії індивідуальних і групових терористів, зазіхання на індивідуальну самотність та криза підконтрольності» [4, с. 39]. Неспроможність дати відповіді на швидкі трансформації суспільного середовища якраз, на думку автора, викликана тим, що громадськість не у достатній мірі обізнана, а чим насправді є інформаційне суспільство, чи є у нього гуманістична перспектива.

Отже, інформаційне суспільство може розвиватися за іншим сценарієм, про що і застерігає Й. Масуда: «Якщо комп'ютери використовуватимуть виключно для автоматизації, то контролювальне суспільство, це відчуження й декаданс, можуть стати реальністю. Та коли використовувати їх цілком для створення знання, то виникне високорозвинене, масове суспільство з творчим знанням, у якому всі люди відчуватимуть своє життя як цінність» [4, с. 47]. Якщо говорити про вищу межу розвитку суспільства інформації, то у Й. Масуди це є «рівень високої масової когнітивної творчості, за якою комп'ютеризація надасть можливість кожній особистості творити знання і просуватися до самореалізації» [4, с. 39]. Вочевидь, сьогодні ми є свідками широкого розповсюдження комп'ютерів. Це, безперечно, є кроком до інформаційного суспільства, але застереження все ж залишаються. Головним є те, чи спроможне суспільство спрямувати процес свого розвитку так, щоб індивід усвідомлював цінність використання власних знань і таким чином, продукуючи актуальні засоби для розвитку мережевого суспільства, знаходив можливості до самореалізації. Якщо говорити про цінності майбутнього суспільства і порівнювати їх із цінностями індустріального, то, на погляд Й. Масуди, вони теж різняться. В умовах індустріального ладу переважають цінності здебільшого матеріальні. У реаліях інформаційної доби будуть інші ціннісні орієнтири, а саме «прагнення до задоволення досягнутих цілей стане універсальним стандартом цінностей» [4, с. 40].

На думку автора, подібна трансформація можлива за умов інформаційного суспільства, а не на стадії, коли воно тільки формується. Саме становлення інформаційного суспільства в глобальному значенні може означати і повний перелом у ціннісних, сталих орієнтирах людей, оскільки за нинішньої ситуації продукування певних ціннісних орієнтирів у інформаційному середовищі видається сумнівним, тому що саме суспільство до кінця ще не усвідомлює важливості виконання тієї чи іншої творчої роботи. Можемо говорити лише про тенденцію інформатизації суспільства, про те, що дане явище дійсно відстежується на прикладі розвитку комп'ютерних технологій і того, як вони розвиваються та яку роль відіграють. Решта залишається у тій площині, якою мірою буде визначатися свобода особистості в умовах інформаційного суспільства. Останньою

складовою комп'ютопії є «дух глобалізму, тобто симбіозу, в якому людина і природа зможуть жити разом у гармонії, етично погоджуючи сувору самодисципліну і суспільний внесок» [4, с. 40].

Для Й. Масуди важливою ланкою в усвідомленні майбутнього є цінність часу. Якщо брати до уваги майбутнє суспільство, то є доцільно зводити до рангу цінностей таку онтологічну категорію, як час. Це продиктовано самою сутністю інформаційної доби, яка Й. Масудою та іншими дослідниками, наприклад Д. Беллом, М. Кастельсом уявляється як епоха, де операції з інформацією та необхідні знання будуть робити людину конкурентно-здатною. Одним із показників якісної підготовки такої людини в умовах інформаційного середовища є час. Саме оперативність у часі, на нашу думку, може бути тим критерієм, за яким слід визначати у майбутньому професіоналізм працівника. Той, хто зможе продуктивно використовувати час, буде мати за таких обставин більше можливості для самореалізації.

Із вищезначеного видно, що певні прагнення можуть бути реалізованими виключно за умов гуманістичної спрямованості майбутнього суспільства. Насправді, сьогодні ми фіксуємо відсутність сталих тенденцій до руху у бік гуманізації майбутнього суспільства. З цього приводу дослідник В. Лях у статті «В пошуках альтернативного майбутнього» (1993) говорить: «у майбутньому “інформаційному суспільстві” збережуться певні деформації та тенденція до дегуманізації. Існує реальна можливість того, що інформація нового профілю буде повністю “вмонтована” в стару систему» [2, с. 33]. Такі обриси майбутнього є цілком реальним сценарієм розвитку інформаційного суспільства. За такого стану речей вже сьогодні необхідно замислюватися, які приймати рішення для зміни негативного напрямку розвитку на більш позитивний. Як говорить В. Лях, «нова роль інформації могла проявитися лише тоді, коли б вона змінювала систему цінностей суспільства» [112, с. 33].

Тож можна погодитись, що тільки при наявності певної зміни ціннісних орієнтацій у суспільстві, стає можливим утворення нових засадничих цінностей, які спроможні були б повернути суспільний розвиток у бік гуманістичної спрямованості. Поки що не можна говорити про суттєві зрушення в цьому відношенні. Як зазначає В. Лях, «збільшується лише можливість обміну інформацією, скорочується час отримання відповідних даних, зростає загальна інформованість населення» [2, с. 34].

Окрім цінності часу, в інформаційному суспільстві помітну роль мають питання, що лежать у площині свободи прийняття рішень і рівності можливостей. Забезпечення рівних можливостей сприяє чесній конкурентній боротьбі у тій справі, де людина прагне себе проявити.

Надумку В. Ляха, «перехід до «інформаційного суспільства» як більш гуманного вимагає рівноваги можливостей технології і особистісного виміру життєдіяльності. Проте ця необхідність поки що постає як абстрактна можливість: її реалізація наштовхується на іншу орієнтацію – прагнення до влади, до збільшення прибутків. Оскільки інформація (нові ідеї, «ноу хау», спеціальні знання) є своєрідним багатством, то інформація стає і новим джерелом влади, а доступ до неї – важливим чинником суспільного життя та індивідуального існування» [2, с. 34]. Маємо констатувати, що сьогоденне суспільство масового споживання, нерівних можливостей, владних устремлінь, руйнує гуманістичну перспективу розвитку інформаційного суспільства.

Висновки. Отже, є ситуація, яка полягає у двох варіантах розвитку інформаційного суспільства. З одного боку, це контрольоване техногенне суспільство або «автоматизована держава», як говорить Й. Масуда. Інший є шляхом, що має базуватися на таких пріоритетах, як вільний для творчих дій час, свобода рішень і рівність можливостей в самореалізації індивіда. Тож згідно концепції Й. Масуди, є певна проблема з вибором між духовною складовою розвитку мережевого суспільства та суто технотронним контрольованим суспільством, відповідно, з певними обмеженнями свободи для прийняття рішень. Останнє створює не лише нерівні умови для самореалізації індивіда, але й сприяє такому явищу, як відчуження. За таких обставин людина нерідко може втрачати стимули до самореалізації, актуалізації своїх творчих можливостей і як наслідок інертне ставлення до праці. За умов автоматизованого суспільства можуть втрачатися сподівання стосовно налагодження або відновлення гармонії по лінії людини і природи.

Вочевидь, проблема встановлення саме такого суспільства, яке Й. Масуда називає «Комп'ютопією», залежить від того, наскільки ті, хто володіють інформацією та є власниками засобів виробництва, усвідомлять важливість прийдешніх інформаційних перетворень з перевагою гуманістичного змісту. Враховуючи об'єктивні тенденції розвитку інформаційного суспільства, необхідно брати до уваги важливість прийдешніх змін, що лежать у площині прогресу і регресу людської історії в планетарному всеохоплюючому масштабі.

Бібліографічні посилання

1. Толстоухов А. В. Глобалізація. Влада. Екомайбутнє / А. В. Толстоухов. – К. : Парапан, 2003. – 308 с.
2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти / А. Гальчинський. – К. : Либідь, 2006. – 312 с.

3. Колеснік О. Інтернет та «містична співпричетність»: структура хаосу. Людина і культура в умовах глобалізації: зб. наук. статей / О. Колеснік. – К. : Видавець ПАРАПАН, 2003. – 400 с.

4. Лях В. В пошуках альтернативного майбутнього. Філософська і соціологічна думка / В. Лях // 1993. – № 6. – С. 28–35.

5. Масуда Й. Комп'ютопія / Й. Масуда // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – № 6. – С. 36–50.

Русул О. В. Свобода самореалізації в умовах інформаційного общества.

Рассматриваются основные положения концепции Й. Масуды «Компьютопия». Как результат, освещаются две альтернативы развития информационного общества. В одном случае – это общество, в котором будет доминировать свобода самореализации личности, что предполагает свободное принятие решений, действий, использования времени и т. д. Другой путь – это общество тотального контроля над информацией, не предусматривающее некоторой свободы действий в условиях информационного общества.

Делается уклон на то, что тотальный контроль информации будет преобладать над гуманистической идеей информационного общества. Отображено, что освещение развития данного общества Й. Масудой как превалирование негативных тенденций в определённой мере оправдываются в наше время, а развитие общества, в котором могла бы доминировать свобода самореализации индивида, остаётся лишь как теоретическая концепция – «Компьютопия».

Ключевые слова: информационное общество, Комп'ютопія, глобалізація, індустріальне общество, постіндустріальне общество, Інтернет, гуманізація, дегуманізація.

Rusul O. Freedom of self-realization in specifications of the information society.

The main positions of the concept of Masuda's «Komputopia» are depicted. As a result the two alternatives of the development of information society are illustrated. In one case in this society the self-realization of freedom of personality, that suggests free intentions, free actions, free time will be dominating. The other way is the formation of the society of total control over information, that doesn't provide any flexibility in the information society.

It is underlined that total control of information will prevail over humanistic ideas of the information society. The development of the Masuda's society is depicted as the prevalence of negative trends that are to some extent justified in our time, and the development of society which could dominate as individual self-fulfillment, freedom remains just as a theoretical concept called «Komputopia».

Keywords: information society, komputopia, globalization, industrial society, postindustrial society, Internet, gumanization, degumanization.

Надійшла до редколегії: 21.02.2014 р.